

- № 5207-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення: 27.06.2022).
4. Протидія дискримінації за ознакою інвалідності : посібник для громадських організацій / за ред. М. Ясеновської ; ХОФ «Громадська Альтернатива». Х., 2011. 80 с.
5. Дискримінація – одна з гострих світових проблем // Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського: офіційний вебсайт. URL: <https://pdpu.edu.ua/struktura/zahalnouniversytetski-viddily-ta-sluzhby/psykholohichna-sluzhba/rekomendatsii-psykholohichnoi-sluzhby/3905-diskriminatsiya-odna-z-gostrikh-svitovikh-problem> (дата звернення: 27.06.2022).
6. Запобігання та протидія дискримінації в Україні. Множинна дискримінація : навчальний посібник / [В.С. Березняк, А.В. Демичева, Р.А. Каторкін, В.П. Мороз, В.В. Рец, В.М. Руфанова, В.В., Черниш М.О., Шаблистий, С.І. Шевченко, О.С. Юнін; за ред. д.ю.н., доцента, Заслуженого юриста України А.Є. Фоменка]. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2022. 232 с.
7. Шаблистий В.В. Проблеми кримінально-правового забезпечення поліцейської діяльності в Україні у сфері протидії злочинам проти власності. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 141–149.

Світлана КОРОГОД,
*старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

УМИСНЕ ВБИВСТВО ПОЄДНАНЕ ІЗ ЗГВАЛТУВАННЯМ АБО СЕКСУАЛЬНИМ НАСИЛЬСТВОМ: КРИТИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ «ЗАКОНУ САВЧЕНКО»

Почнемо з того, що Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» від 26 листопада 2015 року № 838-VIII мав як своїх прихильників, так і критиків. Однак, все ж таки, не звертаючи увагу на різноплановість поглядів, як політичних діячів, так і світил науки, «закон Савченко» залишив слід в українській правовій історії.

Так, прокуратурою Вінницької області здійснюється процесуальне керівництво у резонансному кримінальному провадженні за фактом згвалтування та умисного вбивства двох жінок, оголені тіла яких 16.04.2016 виявлено у м. Ладижин. Наразі процесуальним керівником у провадженні направлено до суду обвинувальний акт за обвинуваченням 25 річного громадянина у вчиненні ним кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 152, п. п. 9, 10, 13 ч. 2 ст. 115 КК України та ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 152, п. п. 9, 10, 13 ч. 2 ст. 115 КК України. Більше того, нагадує прес-служба прокуратури Вінницької області, що вказану особу у березні 2016 року умовно-достроково

звільнено з Піщанської виправної колонії № 59 після застосування до нього Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» так званого, «Закону Савченко». Покарання він відбував за вчинення зґвалтування та умисного вбивства при обтяжуючих обставинах (ч. 1 ст. 152, п. 4, 9 ч. 2 ст. 115 КК України) [1].

Необхідно відзначити, що прийняття українським законодавцем Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» від 26 листопада 2015 року № 838-VIII було резонансною подією для нашого суспільства. Адже ним, було внесено зміни до ч. 5 ст. 72 КК України.

Так, було встановлено, що зарахування судом строку попереднього ув'язнення у разі засудження до позбавлення волі в межах того самого кримінального провадження, у межах якого до особи було застосовано попереднє ув'язнення, провадиться з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі. Разом із тим, у законі зазначено, що у разі призначення судом іншого покарання, ніж позбавлення волі, зарахування строку попереднього ув'язнення в межах того самого кримінального провадження здійснюється в такому порядку:

1) строк попереднього ув'язнення переводиться у строк позбавлення волі відповідно до співвідношення, визначеного абзацом першим цієї частини;

2) визначений відповідно до пункту 1 цієї частини строк позбавлення волі переводиться в інший призначений вид покарання відповідно до співвідношення, визначеного частиною першою цієї статті. При призначенні основного покарання, не зазначеного в частині першій цієї статті, суд зобов'язаний повністю звільнити засудженого від відбування такого основного покарання. Більше того, у строк попереднього ув'язнення включається строк:

а) затримання особи без ухвали слідчого судді, суду;

б) затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання;

в) тримання особи під вартою як запобіжний захід, обраний суддею, судом на стадії досудового розслідування або під час судового розгляду кримінального провадження;

г) перебування обвинуваченого у відповідному стаціонарному медичному закладі при проведенні судово-медичної або судово-психіатричної експертизи;

г) перебування особи, яка відбуває покарання, в установах попереднього ув'язнення для проведення слідчих дій або участі у судовому розгляді кримінального провадження [2].

Таким чином, суд мав звільнити засудженого від відбування покарання, якщо строк попереднього ув'язнення, відбутий засудженим у межах

кримінального провадження, дорівнює або перевищує фактично призначене йому основне покарання, передбачене частиною першою цієї статті. У разі якщо до винесення вироку строк попереднього ув'язнення, відбутий особою, перевищував співвідношення, визначене абзацом першим цієї частини, максимально можливий строк позбавлення волі, передбачений Особливою частиною цього Кодексу для злочину (злочинів), у якому (яких) підозрюється така особа, така особа повинна була негайно звільнена судом з-під варті за ініціативою суду або за ініціативою особи, яка звільняється, або її захисника (законного представника) чи прокурора. Таке звільнення допускалося на стадії судового розгляду кримінального провадження і на стадії досудового розслідування такого кримінального провадження [1].

Засоби масової інформації принагідно зауважують, що основним мотивом прийняття зазначеного вище закону – це тогочасний жахливий стан слідчих ізоляторів та умови утримання у них людей, щодо яких відбувалося слідство та суд. Поряд із цим, за час дії закону 10,2 тис. ув'язнених достроково звільнили. З них 1,5 тис. повернулися назад під арешт та суд. Однак, окремими фахівцями було прогнозовано, що за цим законом на свободу мали вийти ще 34 тис. ув'язнених [3].

В подальшому, стан слідчих ізоляторів став кращим, для тих осіб хто підпадав під дію Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» від 26 листопада 2015 року № 838-VIII строк ув'язнення було перераховано, в результаті чого когось було звільнено, а комусь стало менше відбувати покарання. Після чого, Верховна Рада України прийняла рішення прийняти Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення» від 18 травня 2017 року № 2046-VIII. Чим було відмінено так званий «закон Савченко».

Відповідно зазначеного вище закону ч. 5 ст. 72 КК України стала виглядати (і по сьогоднішній день виглядає) наступним чином: «Попереднє ув'язнення зараховується судом у строк покарання у разі засудження до позбавлення волі день за день або за правилами, передбаченими у частині першій цієї статті. При призначенні покарань, не зазначених у частині першій цієї статті, суд, враховуючи попереднє ув'язнення, може пом'якшити покарання або повністю звільнити засудженого від його відбування [4].

Отже, як зазначає Є. Захаров, «закон Савченко» довго хотіли скасувати. І це сталося. Він зіграв свою роль. Було важко диференціювати для кого він діяв. Тому простіше було скасувати, аніж міняти в ньому щось. Усі, кому можна було перерахувати термін, їм перерахували. У когось закінчився термін відбування покарання тим його суттєво зменшили. За його скасування переважило негативне ставлення до того, що ув'язнених випускають, і поява неприйняття Надії Савченко. Не врахували лише ситуацію із тими ув'язненими, яких засудили довічно. Одним перерахували, а іншим

відмовляли, бо вважали, що на них дія закону не поширюється. Була дискусія з цього приводу. В рамках «закону Савченко» хотіли замінити довічне ув'язнення на конкретний термін покарання. Але зі скасуванням закону це питання відпало. Загалом «закон Савченко», на думку фахівця, мав більше позитиву, ніж негативу: «Закон скорочував термін тим, хто перебував у слідчих ізоляторах із жахливими умовами. Також для тих, кого засудили за кодексом, що діяв до листопада 2012 року. Тоді можна було спрямовувати справу на додаткове розслідування, а підозрюваний залишався у СІЗО на 7-10 років. У слідчих ізоляторах було людей втричі-вчетверо більше, ніж розраховано місць. Декого примушували спати в одному ліжку або по черзі, погано годували. Ці умови – катування. Тому, на думку Є. Захарова за «законом Савченко» рахувати рік у СІЗО за 2 роки ув'язнення було справедливо [3].

На нашу думку, найбільшою проблемою яку вніс Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» від 26 листопада 2015 року № 838-VIII до КК України – це було застосування його норм не враховуючи тяжкість вчинення кримінального правопорушення. Що в свою чергу стало породжувати нові тяжкі та особливо тяжкі кримінальні правопорушення, зокрема, і передбачені п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України.

Література

1. За звалтування та вмисне вбивство злочинець відповідатиме у суді : веб-сайт. URL: https://vin.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=191805 (дата звернення: 01.10.2022).

2. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання : Закон від 26 лист. 2015 р. № 838-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-19#Text> (дата звернення: 01.10.2022).

3. Чому «закон Савченко» став не потрібен». URL: <https://ccl.org.ua/ru/positions/pochemu-zakon-savchenko-stal-ne-nuzhen/> (дата звернення: 01.10.2022).

4. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення : Закон від 18 трав. 2017 р. № 2046-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2046-19#n5> (дата звернення: 01.10.2022)